

"Kur'ân-ı Mu'cizü'l-Beyânın i'câz ve belâgatine dair Lemeat nâmındaki eserimde izah edilen bazı lem'aları dinleyeceksin..." Buradaki son beş maddeyi açar mısınız?

"10. Bütün zaman ve mekânlarda gelip geçen insanlara tevcih-i kelâm ettiği halde, suhulet-i beyandan dolayı sanki muhatap birdir.

11. İrşadın gayelerine isal için tekrarları, tahkik ve takriri ifade eder. Maahaza, tekrarları hâlel vermez. İadesi, zevki izale etmez. Tekerrür ettikçe misk gibi kokar.

12. Kur'ân kalblere kuvvet ve gıdadır, ruhlara şifâdır. Gıdanın tekrarı, kuvveti artırır. Tekrar etmekle daha melûf ve menus olduğundan lezzeti artar.

13. İnsan maddî hayatında, her anda havaya, her vakit suya, her zaman ve her gün gıdaya, her hafta ziyaya muhtaçtır. Bunların tekerrürü haddizatında tekerrür olmayıp, ihtiyaçların tekerrürü içindir. Kezâlik, insan, hayat-ı ruhiyesi cihetiyle Kur'ân'da zikredilen bütün nevilere muhtaçtır. Bazı nevilere her anda muhtaçtır: **Hüvallah** gibi. Çünkü ruh bununla nefes alıyor. Bazı nevilere her vakit, bazılarına her zaman muhtaçtır. İşte, hayat-ı kalbiyenin ihtiyaçlarına binaen, Kur'ân tekrarlar yapıyor. Meselâ, **Bismillâh**, hava-i nesîmî gibi kalbi ve ruhu tatmin ettiğinden, kesret-i ihtiyaca binaen Kur'ân'da çok tekrar edilmiştir.

14. Kıssa-i Mûsâ gibi bazı hâdisât-ı cüz'iyenin tekrarı, o hâdisenin büyük bir düsturu tazammun ettiğine işarettir.

Hülâsa: Kur'ân hem zikirdir, hem fikirdir, hem hikmettir, hem ilimdir, hem hakikattir, hem şeriattır, hem sadırlara şifa, mü'minlere hüdâ ve rahmettir."⁽¹⁾

Bu beş madde, Kur'ânda yer alan bütün konuların fihristi gibidir. Bu konular "Lemeat"ta zikredilmekle birlikte, daha geniş açıklamaları *Sözler'de ve İşarâtü'l-İ'caz'da* yapılmıştır. Zâten Üstad Hazretleri *Mesnevî* için "**Risale i Nur'un çekirdeği veya fidanlığı**" diyor. Bu eserin açılımı Risale-i Nur'un tümüdür.

Kısa Açıklamalar:

10. Bütün zaman ve mekânlarda gelip geçen insanlara tevcih-i kelâm ettiği halde, sühûlet-i beyandan dolayı sanki muhatab birdir.

Kur'ân, en birinci muhatabı olan Peygamber Efendimize (asm.) hitap ettiği gibi, ashâb-ı kirama, müçtehitlere, mücedditlere, farklı ilim dallarında mütehasıs olan alimlere, yine farklı meşrep sahibi evliya ve asfiyaya da hitap etmekte ve bu farklı grupların ondan istifade edebildiği cihetle **“sanki muhatab birdir.”**

Bir fenni bilgiyi meselâ matematik ilmini ilk öğretim öğrencisinden, üniversite öğrencisine, tâ bu dalda doktora yapmış kişilere kadar birbirinden çok uzak gruplara birlikte anlatmak mümkün değildir. Bir grubun anlayabildiğini ondan bir aşağıdaki grup anlayamaz. Ama Kur'ânın irşadı bizim ilim öğretmemize hiç benzemez.

Güneş'in faklı aynalarda onların kabiliyetine göre tecelli etmesi bu hakikate güzel bir misaldir. Aynı Güneş, Ay'a da denize de bir çiçeğe de insanın gözüne de birlikte hitap etmekte, bunların her biri onun ışığından kendi kabiliyetine göre istifade etmektedir.

Kur'ân'dan fen sahasında baş döndürücü gelişmelere imza atan bilim adamları gibi avamdan bir insan da istifade etmekte, birlikte feyizlenmektedirler. Şu var ki, Kur'ân'ın iman ve ibâdete dair hükümleri açıkça beyan edildiği halde, kâinat kitabındaki ince ve derin meselelerde sarahatin yerini işaretler, remizler, imalar alır. Bilim adamlarının gayretleri sonunda Allah'ın ihsanı ve ilhamı ile bu ince meseleler keşfedildiğinde o işaretler sarahat derecesine gelir ve herkesi hayretler içinde bırakır.

Kur'ân'ın nazil olmasındaki temel gaye, kâinattaki fenni sırları açıklamak değil, insanlara Allah'ı tanıttırmak ve O'na karşı vazifelerini öğretmektir.

“Kur'ân'ın vazife-i asliyesi daire-i Rubûbiyetin kemâlât ve şuûnâtını ve daire-i ubûdiyetin vezâif ve ahvâlini tâlim etmektir.”(2)

İnsanların önceleri hayal bile edemeyecekleri ve ancak istikbalde ortaya çıkacak harikalardan açıkça bahsetmek çoğu kişiyi şüpheye düşüreceği ve imanlarına zarar verebileceği için, Allah'ın rahmeti ve hikmeti bu gibi meselelerin sarahaten değil işaretlerle, remizlerle haber verilmesini gerektirmiştir.

11. İrşâdın gayelerine îsal için tekrarları tahkik ve takriri ifâde eder. Maahaza, tekrarları hâlel vermez. İâdesi, zevki izale etmez. Tekerrür ettikçe misk gibi kokar.

Kur'ân'daki tekrarlar tahkik ve takrir için yani hakikati akıllara ve kalplere iyice yerleştirmek içindir. Bir başka risalede bunun **“tesis”** olduğu beyan edilir. Yâni, bir bina kurmak isteyen kişinin duvarları sıra sıra örmesi nasıl gereksiz bir tekrar sayılmazsa, iman ve Kur'ân hakikatlerini akıllara, kalplere, bütün lâtifelere yerleştirmek için yapılan tekrarlar da hikmetsiz sayılamazlar.

12. Kur'ân kalblere kuvvet ve gıdâdır. Ruhlara şifâdır. Gıdânın tekrarı kuvveti artırır. Tekrar etmekle daha me'lûf ve me'nus olduğundan lezzeti artar.

13. İnsan maddî hayatında; her anda havaya, her vakit suya, her zaman ve her gün gıdâya, her hafta ziyaya muhtaçtır. Bunların tekerrürü haddizâtında tekerrür olmayıp, ihtiyaçların tekerrürü içindir. Kezalik insan hayat-ı ruhiyesi cihetiyle Kur'ân'da zikredilen bütün nevilere muhtaçtır. Bazı nevilere her anda muhtaçtır **“Hüvallah” gibi. Çünkü ruh bunun ile nefes alıyor. Bazı nevilere her vakit, bazılarında her zaman muhtaçtır. İşte hayat-ı kalbiyenin ihtiyaçlarına binaen Kur'ân tekrarlar yapıyor. Meselâ: **“Bismillah”**, hava-i nesîmî gibi kalbi ve ruhu tatmin ettiğinden kesret-i ihtiyaca binaen Kur'ân'da çok tekrar edilmiştir.**

“Hayat-ı kalbiyenin ihtiyaçlarına binaen Kur'ân tekrarlar yapıyor.”

Bedenimizin ihtiyaçları için nefes aldığımız, su içtiğimiz, yemek yiyip güneş ışığından faydalandığımız gibi, kalbimizin, aklımızın, sair bütün lâtifelerimizin de manevi gıdalarına almaları gerekir. Bu gıdaların başta geleni iman ve marifettir.

“Bazı nevilere her anda muhtaçtır **“Hüvallah” gibi. Çünkü ruh bunun ile nefes alıyor.”**

“Ruh bunun ile nefes alıyor” ifadesi, kalplerin ancak Allah'ı anmakla tatmin olduğunu beyan eden ayet-i kerimeyi hatırlatıyor. İnsan her an sonsuz denecek kadar çok maddî ve manevi nimetlerle beslendiği için, onun en büyük görevi ve en temel manevi gıdası her an Rabbini hatırlamasıdır. Bu hatırlama günde beş defa farz kılınmıştır. Bunu artırmanın yolu, nafile ibadetleri artırmak gelir.

Ancak, toplum hayatı içinde bize yüklenen çeşitli mükellefiyetler böyle sürekli bir hatırlamaya imkân vermeyebilir. Fakat, dünya işlerimizi görürken İslâm'ın emir ve yasaklarını hatırlamamız, her işimizi Kur'ân eksenli olarak yapmaya çalışmamız bize Rabbimizi hatırlatan çok büyük bir vesiledir.

Bir diğer vesile ise yeme, içme, uyuma gibi bütün mübah işlerimizi sünnete uygun olarak icra etmeye çalışmamızdır.

“Meselâ, bir şeyi satın aldın; icâb ve kabul-ü şer'iyeyi tatbik ettiğin dakikada, o âdi alışverişin bir ibâdet hükmünü alır. O tahattur-u hükm-ü şer'î, bir tasavvur-u vahiy verir; o dahi, şârii düşünmekle bir

teveccüh-ü İlâhî verir; o dahi, bir huzur verir.”(3)

14. Kıssa-i Mûsâ gibi bazı hâdisat-ı cüz'iyenin tekrarı, o hadisenin büyük bir düsturu tazammun ettiğine işârettir.

Bu konuda Yirminci Söz'ün açıklamalarında geçen bazı bölümleri aşağıda naklediyoruz:

Bir kısım hakikatlerin yahut kıssaların Kur'ân'da birkaç kez tekrar edilmesi, gerçekte tam bir hikmet olduğu halde, bazı kesimlerce kusur tevehhüm ediliyor.

Üstat Bediüzzaman hazretleri Kur'ânın bir “zikir, duâ ve davet” kitabı olduğunu nazara vererek, bunlarda yapılan tekrarların gerçekte tekrar olmadığını ve müstahsen olduğunu hatırlatır.

“Hem Kur'ân, müessistir, bir Din-i Mübînin esâsıdır. ... Müessise, tesbit etmek için tekrar lâzımdır,” Sözler

Namazın içinde çok tekrarlar vardır, meselâ Fatiha ve namazın sonunda tesbih, hamd ve tekbir cümleleri otuz üçer defa tekrar edilmiştir. Bu tekrarlarla ibâdet binası inşa edilmekte, yükselmekte kemâle ermektedir. O itirazcıların vehimleri esas alınsa, namazın sadece bir rekâtında Fatiha okumak, sadece namaza başlarken tekbir getirmek, namaz sonunda tesbihat yaparken de bir defa Sübhanallah, bir defa Elhamdülillah, bir defa da Allahu Ekber demek kâfi gelecektir.

Demek oluyor ki, her tekrar kusur değildir. Bazı tekrarlar tesis için ve meseleyi zihinlerde ve kalplerde iyice tespit etmek için yapılırlar. Buna şöyle bir örnek veriliyor: Bir duvarı örerken aynı işi sürekli tekrarlarız. Bir sıra örmekle yetinmez, duvar tamam oluncaya kadar tuğlaları yan yana ve üst üste dizmeye devam ederiz.

Kur'ân-ı Kerîmde Hz. Mûsâ'nın (as.) kıssası birkaç sûrede tekrarlanmıştır. Ancak, bu kıssa her bir sûrede ayrı bir maksat için zikredildiğinden bu tekrarlar, gerçekte, tekrar ve kusur sayılmazlar.

Bunlardan bir kaçını şöyle sıralayabiliriz:

Birçok peygamber gibi Hazret-i Mûsâ'nın da mu'cizelerine zamanın müşrikleri sihir demişlerdir. İşte, Hazret-i Mûsâ'nın esasının sihirbazların bütün sihirlerini yutmasına, Firavun ve etbainin sihir demeleri, Peygamber Efendimize (asm.) yapılan bu sihir isnadının Hazret-i Mûsâ'ya da yapıldığını hatırlatmaktadır.

İlahlık taslayan kibir timsali Firavunun akıbeti nazara verilmekle, İslâm'a karşı çıkan müşriklerin de sonlarının hezimet ve mağlubiyet olacağı, hakkın batıla mutlaka galip

geleceği müjdelenmekte, müminlere ümit ve teselli verilmektedir. Bu teselliye, sadece sahabeler değil, baskıya ve zulme maruz bütün müminler muhtaçtırlar.

Hazret-i Mûsâ'nın (as.) Hazret-i Hızır'la yaptığı seyahatin nakledilmesi, kader konusunda çok önemli mesajlar vermekte, Hazret-i Mûsâ aleyhisselâmın dahi bilemediği ve Hz. Hızır'dan ders alma ihtiyaç duyduğu bu gibi ilâhî sırlarla müminlerin fazla meşgul olmamaları, özellikle belâ ve musibetler karşısında kadere itiraz yoluna gitmeyip Allah'ın hikmetine ve rahmetine itimat etmeleri ders verilmektedir.

Cenâb-ı Hakk'ın, dilerse, fâcir ve kâfirleri bile dine hizmet ettireceği gerçeğine, Hazret-i Mûsâ'nın Firavunun sarayında büyüüp yetişmesi en güzel bir örnektir.

“Allah size yardım ederse size galip gelecek kimse olamaz...” (Al-i İmran, 3/160)

ayet-i kerîmesindeki hakikat dersine Hazret-i Mûsâ'nın Firavuna galip gelmesi en büyük bir örnektir ve Müslümanların en güç şartlarda bile ümitsizliğe düşmelerine gerek olmadığının en müessir bir dersidir.

Hazreti Mûsâ'nın Allah'ı görme talebine karşı **“Sen beni göremezsin.”** buyrulması, Allah'ın bu âlemde görülemeyeceğini ders verir. Üstat Hazretleri, Peygamber Efendimin (asm.) **“Mirac yoluyla beka âlemine girdiğini”** ve Cenâb-ı Hakk'ı bu dünya âleminde değil, o beka âleminde gördüğünü beyan ediyor. Demek oluyor ki, Hazret-i Mûsâ'nın (as.) görme talebinin yerine gelmemesi o büyük mazhariyete bu dünyada kavuşmak istediği içindi.

Bu kıssadaki çok önemli bir ders de Firavuna yumuşak sözlerle tebliğ yapılmasının emredilmesidir. Cenâb-ı Hak, ilahlık taslayan bir düşmanına bile iki peygamberini birlikte gönderiyor ve ona iman ve tevhidin tebliğini istiyor. Ve bu **tebliğin de yumuşak bir şekilde yapılmasını** özellikle emrediyor.

İşte, Kıssa-yı Mûsâ'da böyle daha nice hakikat derslerinin verilmiş olması, bu kıssanın tekrarını kusur tevehhüm edenlerin aldandıklarını ve tekrarların son derece hikmetli olduğunu gösterir.

Dipnotlar:

- (1) bk. [Mesnevi-i Nuriye, Habbe.](#)
- (2) bk. [Sözler, Yirminci Söz, İkinci Makam.](#)
- (3) bk. [age., Yirmi Dördüncü Söz, Beşinci Dal.](#)